

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na čeno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

Učiteljska.

Narodnim učiteljem posvetil Gorazd.*)

Pozdravljeni tovariši,
Ki dičite naš stan!
Slovesen god obhajaj
Mi zbrani smo ta dan.
Vrtnarski god vesel je to,
Radujemo se ga srčno.

Naš vrt je širni, krasen,
Krasnejšega vam ni;
Najzlahtnejše rastline,
Po gredicah goji.
Kar vrtov šteje božji svet,
Nikjer ne cvete dražji cvet.

Sadi na vrtu našem
Med nami vsak vrtnar,
Potimo se ob gredah,
Za sveto vneto stvar.
Mi cepimo in sejemo.
Plevel škodljivi plejemo.

Vesel lahko je z brati
Vsakter vrtnarski brat,
Saj narod sam naš mili
Užival bo naš sad.
A trud in delo naših rok,
Porosi z blagoslovom Bog!

Misli o potrebi telesnih kazni v naših šolah.

Les fautes des femmes, des enfants,
des serviteurs, des faibles, des indi-
gents et des ignorants sont la faute
des maîtres, des forts, des riches et
des sarvants.**)

V. Hugo.

Ko sem pred 11 leti prišel v K., — pripoveduje česki učitelj Fran Sla-
menik — bili so otroci tamošnje šole telesnej kazni privajeni, in vendar so se
kolegi pritoževali čez veliko razposajenost zlasti starejših učencev, ki so baje
mojemu predniku „pili kri“. Razumi se, da sem y najvišjem razredu, katerega

*) Glej dopis iz Šmarija.

***) Pregrebe, koje nahajamo pri ženah, otrokih, služabnikih, slabih, ubogih in ne-
vednežih so pregrebe mož, očetov, gospodov, mogočnih, bogatih in učnih.

sem prevzel, upotreboval povsem drugi lek — vljudno občevanje sè vsemi učenci. Od kraja so „razposajenci“ sedeli tiho iz radovednosti, ker sem jim bil nov, pozneje pa so me ubogali vže iz navade. Čez tri nedelje sem izvedel, kakó se je eden teh bivših razposajencev domá izrazil: „Ta novi učitelj nas ne bije in mi ga vendar poslušamo!“ — Če je kateri izrastek (zlasti zunaj šole) kaj manj pomenljivega zakrivil, puščen je bil s potrebnim nadzorom nekaj časa „po šoli“, včasih tudi čez poldan, s katero kaznijo, katera se ni često ponavljala, sem popolnoma izhajal.

Ko so pozneje v mojem razredu pomagali tudi nekateri mlajši kolegi in vodstvo mojih učencev vže ni bilo več tako „enotno“, imel sem v resnici vže več posla, da bi pri pouku vzdržal zahtevano disciplino in videl sem, da moram skoraj vsaki dan pustiti nekatere učence „po šoli“, kateri pri pouku, kakor velimo, „niso delali dobrote“. Toda, ker so mi v teku časa opravila zunaj šole tolikanj narastla, da mi ni prek ostajalo časa, da bi po učnih urah pogledoval še k „zaprtim“, opustil sem naposled še to kazen in se prepričal, da se pri tem red pri poučevanju nikakor ni pokvaril, marveč se v celoti celó zboljšal, ker sem bil prisiljen vaditi se pred učenci še bolje v sveti poterpežljivosti. —

In prišel sem k prepričanju, kar tudi v domačih posvetovanjih z kolegi nisem tajil, da poterpežljiv učitelj zamore prebiti pri pouku celó brez vsega kaznovanja, samo ako zamore svojim učencem napraviti pouk vsaj nekoliko zanimiv in če pri tem ne pozablja, da ima pred seboj otroke, katerim brez izjeme mora kazati enako ljubezen in očetovsko prizanesljivost, da bi se k svojemu učitelju privrgli in poslušali ga — ne iz strahú pred tepenjem, marveč zato, ker ga „imajo radi“.

Naj mi pa nihče ne oporeka, češ, da se mladina sedaj znenravstvuje (nemara celó zato, ker so telesne kazni iz šol odpravljene), ker ona ni nikakor „zlobnejša“, kakor je bila v časih vseh vekov in ne bo tudi nikdar „boljša“, nego je bila. Stari Rimljanje so se istotako pritoževali čez razposajenost mladine in sveto pismo nam pripoveduje, kako so na fante zasmehovance celó medvedje spuščeni biti morali, ki so jih na mestu raztrgali — toda čemu hoditi tako daleč? — Spomnimo se le, mi starejši odgojitelji mladine, kako je bilo, ko smo mi posedali v klopéh ljudske šole. Učitelj svojega trsa pri pouku ni odložil in vendar takratni šolski red ni bil trohico boljši nego je sedanji, ko je brezovka prenehala biti znamenje učitelja, s katerim „žezlom“ so učitelji svoje dni celó „nastanjeni“ bivali. Pri vojakih — ker še doslej ne vlada pravo človekoljubje — prenehala je tista brezmiselna pretiranost in vendar se doslej še nihče ni drznil trditi, da bi vojaška disciplina bila dandanes slabejša, kakor je bila za časov „ulic“ (Spitzruthen) in palic.

„Dobro!“ reče najmanj polovica čast. čitateljev, „mi tudi nočemo, naj bi učitelj odgojeval mladino z palico, toda želimo pa, naj bi za branbo svoje avtoritete imel vsaj pravico kaznovati na telesu v slučajih najnujnejših, n. pr. če se kateri učenec učitelju zoperpostavi, predrzno laže ali celó krađe in sploh kakoršne koli druge nenravnosti pojavlja“. — Dovolite mi pred vsem, dragi prijatelji, poprašati, mar li ne zakrivi učitelj mnogokrat sam „protivje“ učencevo s tem, ako ž njim neprimerno postopa, da ga včasih nevedoma krivo

dolži ali celo po nedolžnem kaznuje? — In kakó še laž in kradež? Ne postane li dete čestokrat od roditeljev samih k tem grehom napeljevano? In dalje: porečete mi odkritosrčno, je-li učitelj, ki pri pouku z brezovko red vzdrževati ni vajen, ne zamore v tako rečenih „najpotrebnejših“ slučajih prebiti brez telesne kazni? Mar ni bilo nobeno dete od svojih napak drugače odprajljeno, nego z metlo? Ni mar pod solncem drugega pripomočka k poboljšanju človeka nego tepenje? Vzemimo si v pozor rodbinsko odgojo? Kateri stariši imajo boljša deteta? Je li ti, ki jih k poslušnosti zgolj s tepenjem priganjajo, ali oni, ki vedno dosledno ravnaje si prizadevajo mladino z ljubeznivimi opomini in poučevanjem dobro delati navajati? Dete postane po prepogostem tepenju tópo in skazilo bi se popolnoma, ko bi vsaj šola ne pripomagalo, kolikor je v nje moči, popravljati to, kar so roditelji pokvarili.

Zagovarjaveci telesnih kazni trdé, da se z nježnostjo ničesar ne zamore doseči, ako so otroci že od doma skaženi. Ravno nasprotno! Pri takih otrokih bi s tepenjem duševni propad le še pohitrili. Ravno tukaj je največje vljudnosti in očetovske ljubezni treba, da bi dete kmalo od početka razvidelo veliki razloček med očetovsko hudo in šolo in brzo se prepričalo, da ga učitelj k nrvnosti napeljuje, sploh se zanj več briga nego njegov lastni oče.

Dalje izvolite prevdariti, da je učitelj precesto tožnik in sodnik v eni osebi. In takrat baje je gorjé zatoženemu! Ko bi učitelj v desetih slučajih devetkrat odmeril kazen primerjeno, t. j. pravično, a desetokrat pa ga po nedolžnem kaznoval, je več zakrivil, kakor da bi mu vseh desetkrat kazen popolnoma odpustil. Bolje je namreč deset krivih izpustiti, nego edinega nedolžnega obsoditi. Učence enkrat vrlo strogo ali celo povsem po nedolžnem kaznovan, ne pozabi te krivice tako brzo in če se li učitelj večkrat razkači ter nepri ljubljene mu učeneu večkrat neopravičeno kazen odmeri, pa tudi učence za-nj otrpne in od tod prihajajo ona „nasprotivja“, katera mnogokrat učitelju drugače močno se trudečemu in vestnemu, ogrenè nad mero njegovo delavnost v šoli. —

Dragi prijatelji! Se ni li nam, ki še pravi kristjani biti nismo prenehali, treba se neprestano vaditi v zatajenju in premaganju samega sebe; ni li mar naša dolžnost pozabljati razžaljenja nam storjenega, odpuščati in dobro storiti onim, kateri so nas razžalili? In mi bi mar ne imeli tolikanj moči in duševne prevage v šoli pred drobnimi otroki, ki se še zadostno ne zavedajo, da delajo prestopke! Mi, pravim, ki moramo odpuščati krivice nam storjene od zlobnih ljudi, bi imeli vsak otročji prestopok, vsako razposajenost in prežiyahnost nedolžne mladine, ki nas vjezi le zato, ker nismo v dobrem razpoloženju, takoj drakonično kaznovati? Bi mar to ne bila največja budalost? Ponavljam: Kateri učitelj se navadi poučevati brez kriča, brez tepenja, brez lasanja in toraj brez vse jeze, temu gotovo ne pride nikdar na misel zahtevati za „najpotrebnejše“ slučaje telesnih kazni, ker že z dovoljenimi popolnoma zadostuje.

Ne zanikujem, da bi brezovka včasí ne služila dobro, ko bi se rabila „cum grano salis“ in le v tem slučaju, ko bi druga kazen ne zadostovala; toda tukaj bi morali biti do gotove mere nezmodljivi, t. j. morali bi znati v duši gojenčevi dobro čitati, da bi slučaj, kakor treba, dobró presoditi zamogli. Ne smeli bi biti nikdar razčiljeni in zlobni, s kratka: biti bi morali pred vsem

vzor ni pedagogi. Toda to postati je močno težavno in le čez dolgo vrsto let še le pridobimo, čuvaje neprestano nad seboj, gotovo izurjenost v svojem težkem poklicu. Ko bi se nam pa vendar posrečilo ono temeljitost (vzornost) doseči, pa gotovo najmanj zatožimo — po brezovki.

In ko se vže modri odgojitelj brezovke izogibije, s kakim pravom jo smemo dati v roke mladim, neizkušenim, mnogokrat nerazsodnim, razčiljenim, iz katerih še le pozneje, ko so se naučili svoje strasti krotiti in nad seboj gospodovati, postanejo pravi odgojitelji? Vsaj se telesne kazni še sedaj tú i tam napak upotrebjujejo, ko so prepovedane, kako bi še le izgledalo, ko bi bile zopet dovoljene!

Pustimo toraj na stran one domišljave prikratenja naših pravie gledé kazni, ker pravica k orožju je močno nevarna zlasti v rokah odgojitelja neizkušenega in razjarljivega. Če se nam učenje ne posreči in nas učenci ne poslušajo, kakor bi želeli, ne iščimo kriyde v otrokih, marveč v sebi in zopet v sebi in to tako dolgo, da si to otročjo drobtino priljubimo, potem pa nismo več dalje od cilja.

Dokler so in bodo odgojitelji, ki zamorejo prebiti brez telesnih kazni, dotlej se zamorejo smatrati one za nepotrebne.
(Posl. — kl —.)

Zakaj ne dosežejo poedini, duševno normalno nadarjeni otroci predpisanega učnega smotra? Kako je pospeševati enakomerno napredovanje razreda?

Spisal Fran Jamšek.*)

Ker se je ono vprašanje nadučiteljem omenjenih okrajev stavilo, potem ne morejo več biti redki slučajji, da ne dosežejo poedini, duševno normalno nadarjeni otroci predpisanega učnega smotra. Umestno je tedaj ozreti se po vzrokih tej prikazni, ter proti navesti sredstva za odpravo onih opovir.

Vzrokov temu je več, a najvažnejši zdé se mi sledeči dvanajsteri:

1. Prevelika razlika otrok v starosti že v 1. šolskem letu. V Reichenburgu n. pr. je to leto vstopilo črez 70 novincev in izmed teh je šestletnikov komaj 6, sedemletnikov 19, osemletnikov 20, devetletnikov 15, desetletnikov 7, jednajstletnika 2, dvanajstletnik 1! — Čiti starejših novincev so gotovo že bolj razviti, nego oni od mlajših osem, in še mlajših sedem — in šestletnikov, tedaj so poleg normalne nadarjenosti sposobnejši za poduk, zato pa navadno svoje mlajše sošolarje prekosujejo in zarad tega nekako prezirajo, kar pa tem mrzi in jim jemlje pogum, posameznikom, zlasti nenavadno nadarjenim se ve, da ne; te še le sili k tekmovanju; — ali pa se tudi zgodi, da starejši in večji začet-

*) Za uradno konferenco v Reichenburgu dne 16. avgusta 1884 bolj z ozirom na Krezišk, kozjanski in sevniški šolski okraj.

niki iz krive domišljivosti do šole veselje zgubé ter začno izostajati, ker so z veliko mlajšimi in mnogo manjšimi na istej stopnji. Sredstvo:

I. Otroci naj vstopijo še mladi, tedaj med 6. in 7. letom svoje starosti.

2. Vsakoletni neredni vstop v šolo. Novo šolsko leto začelo se bo v našem okraju v četrtek dne 16. oktobra. Pa ne misli dragi mi sotrudnik, da bodo že s tem dnevom vsi novinci skupaj, da kar ne govorim o ostalih šolarjih, — akoprem bodo prejšnji trije dnevi za vpisovanje začetnikov po dveh nedeljah iz cerkvene lece napovedani. Prvenci prihajajo pri nas navadno do adventa, pa tudi v decembru in celo še pozneje pridejo taki, ki niso imeli „kaj obuti“, „kaj obleči“. Da se pa predpisani smoter doseže, treba je že v drugem tednu z rednim poukom pričeti, katerega pa taki pozniči zamudé in vsled tega čestokrat vkljub normalnej nadarjenosti jedno celo leto in s tem znabiti tudi veselje do nadaljnega šolanja izgubé. Sredstvo:

II. Kmali v začetku šolskega leta imajo vsi novinci (in šolarji) vstopiti, pri nas s 16. dnem oktobra.

3. Neredno, (pri nas celó samovoljno) obiskovanje šole. Kakor je pod točko 1. dokazano, vstopi največ otrok med 7. in 10. letom, in toliki otroci morajo na kmetih že pridno doma pomagati, da ne govorim od starejših, — zlasti tam (kakor n. pr. pri nas v R.), kjer se sme iz šole poljubno izostajati, oziroma izstopati, še preden je učencem temelj postavljen v začetnih predmetih. Pa naj raje števila govó: Pri nas vstopi vsako leto povprek do 70 novincev, kar bi dalo v 6 letih 420, v 8 letih pa 560 šolarjev; a v resnici imamo jih letos le 257! Izmed teh je bilo v „Zapisniku šolskih zamud“ za 2. polovico mes. julija izkazanih 98, z ozirom na ročna dela pa celó 111! — Lani je bilo šolarjev tudi le 259! Od teh je bilo prvoletnikov 60, drugol. 57, tretjel. 50, četrtol. 46, petol. 23, šestl. 16, sedmol. 4, osmol. 3!! A letos ni temu nič bolje vkljub vsakoletnim mnogoštevilnim izkazom zamúd. Neredni obiskovalec šole mora zaostajati, naj si je drugače še tako nadarjen. Saj tudi oni lačen ostane, kateri le redkokedaj jé, naj si je drugače še tako zdrav. Počasi taki stradovec oslabi, šolski pešec pa veselje do uka izgubi, ker vidi, da so ga celo slabejši, a drugače marljivi sošolarji že prehiteli, naposled pa popolnoma izostane (smelo se je to pri nas brez vsake kazni storiti). Sredstvo:

III. Redno obiskovanje šole skoz celih 6, oziroma 8 let.

4. Da je mnogo šolarjev po cele tedne, nekaj po cele mesce, posamezni po celo leto brez prepotrebnege šolskega orodja. S prvim šolskim dnevom že ima novinec sébo prinesiti narižano tablico s kamenčkom. Lepo rečeno — ali pa tudi storjeno? — Pridi o Božiču v naš I. razred pogledat, pa boš videl med 70—80 novinci prav malo takih tablic, večina bo imela stare tablice brez črt in brez okvira še od svojih prednikov, eni bodo imeli le kosove, — tablice po imeu, nekaj pa še bo začetnikov celó brez tega učila in kamenčka.

Pri drugem oddelku tega razdeljenega razreda ni nič bolje in še celó v II. razredu je šolar, mlinarjev Janez,*) — ki čaka na tablo svoje sestre France v III. razredu, katera misli zdaj izstopiti. In vendar je to preprosto učilo kaj potrebno, velja pa le nekaj novcev. Ako pa utegne učitelj jednemu takih šolarjev tablico iz svojega kupiti, potem jil bo drugi dan gotovo še več brez tega učila. Take so razmere pri nas in znabiti še tudi kje drugod, a za vspehe sili se le dotično učiteljstvo na odgovor. Enaka se nam godi z drugimi učili, in vendar se je to leto razdelilo 234 ubožnih knjig. — Lansko leto n. pr. je bila učenka M. J., hči tukajšnjega tržana, celo leto brez slov.-nemške začetnice, zato ni mogla naprej v II. razred, ampak mora v istem odelku ponavljati. In to ni edini slučaj. Pri vsem tem, da se je letos za tukajšno trirazrednico za 12 fl. pisank in risank v razdelitev siromašnim šolarjem nakupilo, je vendar vsaki dan in v vsakem razredu nekaj šolarjev brez teh učil, zakaj? zato, ker hoče vsak ovo zastonj dobivati. Prišel je letos k meni neki, nikakor siromaški kmet z rezko opomnjo, da, če ne dam njegovemu otroku potrebnih knjig, ki je baje šola lansko leto od samega potujočega cesarja v obilici prijela, pa ga ne da več v šolo. — Kaj pa hočem reči o ostalih mnogih, razmerno dragih učilih za višje razrede? „Zgodbe sv. pisma“ 50 kr., „Tretje berilo“ 40 kr., „Četrto berilo“ 60 kr., „Slovenska slovnica“ (nova) 50 kr. in „Lesebuch“ 3. Theil celó 65 kr., med tem, ko nam daje družba sv. Mohorja po 6 bukvic za jeden gol dinar, tedaj jedno na novo tiskano (ne ponatisnjeno) knjigo povprek za 17 kr.! Take zneske morejo le imovitejši zmagovati, kočarji, osebeneci itd., katerih število od leta do leta narašča, pa tega ne zmorejo in tako je v šolah naših okrajev mnogo „črevljarjev brez kopitov“. Sredstvo:

IV. Vsi šolarji imajo biti pravočasno preskrbljeni s potrebnim šolarskim, šole pa z najpotrebnejšim šolskim orodjem. Spominjam se, da sem videl l. 1873 na svetovnej razstavi na Dunaju iz Ameriške šole razstavljeno omarico, v kateri so bile shranjene tablice za vse šolarje dotičnega razreda. Le-te ploščice, znamenovane s tekočim številom, vzpored z imeni šolarjev v „Zapisniku“ postavljene so bile po robu, vsaka v svojem posebnem ozkem predalčku. Tablice so last šole ter se razdelé šolarjem pred vsakoterno rabo, po pouku pa zopet od njih poberejo, shranijo in zaklenejo. Ali je oni način preskrbljevanja šolarjev z enako dobrimi tablicami priporočila vreden, pokazala bi pri nas še le raba, gotovo pa je, da ni na ovi Ameriški šoli nobenega šolarja brez tega prepotrebne učila, tedaj nobenega učenca brez dela med pisanjem, računanjem ali risanjem na tablice.

5. Lenoba in lahkomiselnost otrok. Kakor ni nobena občina brez lenih trotov, tako ima tudi vsaka šola manje ali več lenuhov, katerim ni za nikakoršno resnobno delo. Taki prihajajo navadno brez vsake naloge v šolo, ali pa se té celó na ta ali drugi način odtegovati znajo, osobito, ako so stariši ali teh namestniki preveč popustljivi. — Poleg lenuhov je pa še nekaj lahkomiselnih, površnih značajev(?),

*) Pa ne oni iz Tebarja!

kateri izpolnjujejo svoje dolžnosti le navidezno, toliko, da je ime. S prvimi (lenuhi), kakor tadi z drugimi (površniki) ima učitelj navadno velik križ, posebno takrat, ako najdejo otroci doma zaslombo, znabiti še potuho. Z dobroto se pri takih otrokih redkokedaj kaj opraviti da; ako jih pa siliš zamujeno po šoli s tvojo pripomočjo dovršiti, izostanejo ti potem, zlasti ob sobotah, ko se naloge dajejo, in pondeljkih, ko se naloge tirjajo. — Ako jih prihodnjič zarad tega zopet primeš, hitro so z izgovorom pripravljeni, če tudi je podoben jelševaj trti; naposled znajo ti popolnoma izostati. Isto se rado zgodi, ako imajo pričakovati kazni za kak pregrešek (se vé, da le tam je taka, kjer je obiskovanje poljubno, kakoršno je žalibože, pri nas že od nekedaj). Brez vseh nalog, in ko bi bila tudi polovica teh le prostovoljnih, in pa brez kazni pa ne gre dandanes na nobenej ljudskeji šoli, najmanje pa pri nas na naših dvojezičnih šolah. Sredstvo:

V. Prijaviti je šolarje k vztrajnej marljivosti.

(Konec prih.)

Črtice iz življenja živali.

II. Iz življenja mravelj.

(Dalje in konec.)

Prav čudne in zanimive živali so mravlje strdonoske (Honigamaisen), doma v Meksiki in Coloradi. Nekteri izmed navadnih delavcev imajo namreč z strdjo natlačen zadek, tako, da je napet kakor boben. Velikosti je grahove in vsled jake nateze in napetosti prosojen. „Site“ strdonoske združene se vidijo kakor vinski grozd drobnih jagod, zlasti ako vise kje na steni kake votline v mravljišču. Že pred 50 leti je opozoril dr. Pablo de Llave v nekem meksikanskem listu na to mravljo, pripovedajoč, da dado z strdjo napolnjeni deli telesa domačinom slastno jed, ki pride pri večih pojedinah na mizo, da žive strdonoske v podzemeljskem mravljinjeku neke drobne mravlje, in da vedo otroci in ženske dobro zasledovati strdonoske. Nadalje so poročali o tej mravlji Norman, Saunders, Löw i. dr. Slovit amerikanski entomolog Mc Cook, pregledavši razna poročila o strdonoski, odloči se, potovati meseca julija l. 1879. doli v Meksiko, da bi sam opazoval življenje zanimive mravlje strdonoske. Na poti mudi se Mc Cook v Manitou-u v Coloradi ter obiše tako zvani „vrt bogov“, slikovit kraj blizo mesta. Po vrhuncih in grebenih mikavnega gorovja zasledil je učenjak stanove neke mravlje, koje sorodnost z meksikansko strdonosko je kmalu spoznal. Vzboj zanimive najdbe ni potoval v Meksiko, nego ostal je v Manitou-u ter preiskaval v bližnjem „vrtu bogov“ najdena mravljišča in opazoval njihove stanovnike.

Mravljiniki te novo odkrite mravlje, ktero je krstil Mc Cook *Myrmecocystus hortus deorum* (meksikanska sorodnica se zove *Myrmecocystus mexicanus*) so kópice iz debelega peska, 5—8 cm. visoke in 16—10 cm. široke. Na

vrhu imajo lijakast vhod. Pod kupom so kamena tla, sestojęča iz prhkega peščenca, gosto preprežena z ožimi in širjimi hodniki, kateri sezajo tudi navzgor v peščeno kōpico. Hodniki so tam pa tu razširjebi v prostorneje otlino. V teh stanovih je našel Me Cook razen navadnih mravelj, babie, možkih mravelj in delavcev, mravince, kateri so imeli kroglaste, kakor droben lešnik debele, z strdjo napolnjene zadke. Te čudne živalice, po spolu delavci, kakor pri meksikanski strdonoski, so zelo okorne in neukretne. One mirno vise na steni kake votline v stanu ali pa lazijo po časi po kakem hodniku. Če pade trebušnik na hrbet, ne more več sam ustati. Drugi stanovniki, dasi prijazni debelotrebušnim bratom, se v obče malo brigajo za nje, le če je kateri lačen, pride k trebušniku, da ga ta pita; to pa tako, da izbljeva debeluh iz svojega ogromnega želodca nekaj strdi lačnemu bratu v usta.

Ako se kateri izmed trebušnikov tako rani, da odpade od telesa zadek, hitro pride nekaj delavcev in spolnih stanovnikov, da popije strd iz njega; čisto drugače se pa obnašajo, če umrje debeluh navadne smrti. Tedaj ločijo zadek od telesa in zavlečejo vsaki del posebej ven iz stanu, da ga zunaj, na posebnem prostoru pokopajo, a strdi, nahajajo čee se v zadku, se nobeden ne dotakne.

Odgovoriti nam je še na vprašanje, kakošen pomen da imajo strdonoske v stanu in na kakov način se tolikanj napijejo strdi.

Ni dvojiti, da so strdonoske živa založišča (magazini), iz katerih jemljejo stanovniki hrano, kadar je ne dobe zven mravljišča, kakor ob času dolgo trajajočega deža. Naš poročevalec Me Cook je to tudi dokazal. Imel je namreč cele naselbine po 4 in več mesecev zaprte, da niso dobile živali razen čiste vode nobene hrane; in ko je po tej dobi odprl mravljišče, našel je stanovnike čvrste in krepke, a strdonoske so bile „zmedlele“. Zakaj? zato, ker so za časa zapora pitale sobrate s svojo v telesu nakupičeno strdjo.

Kako pa je mogoče, da zamorejo strdonoske brez škode toliko strdi v se sprejeti ter jo v telesu nositi? — Preiskave notranjih organov strdonosk so pokazale, da je prednji želodec*) nerazmerno velik ter zelo raztegljiv in te želodceve lastnosti store žival sposobno, da nakupiči v sebi toliko sladke hrane. Kadar je strdnik poln, zaseza blizo da ne vso zadkovo otlino. Ostali drob stlačen je v kotič na koncu zadkove otlino; in mehke kožice, vezajoče posamezne hitinaste obročke, so tako daleč raztegnene, da delajo prav za prav one steno napetemu zadku; trdi hitinasti loki, ki v navadnem stanju oklepajo zadek, so široko razmaknjeni in se vidijo sedaj na debelem „trebuhu“ kakor železni obroči na okovanem polovnjaku. Da niso strdonoske v stanu same naphati si strdnika do te stopinje, uvidimo, ako pomislimo, da nabirajo te mravlje hrano (strd) po rastlinah, več metrov oddaljenih od naselbine, naphane živalice pa skoraj z mesta ne morejo. Sprva sicer hodijo same pit sladkih sokov na strdne rastline, ko pa dobe določeno debelost, ne morejo več iz stanu ker so preveč neukretne in preokorne. Od sedaj navadni delavci donašajo strd in jo phajo strdonoskam v želodec, dokler ni napet kakor boben.

*) Žuželke imajo dva želodca, prednjega in zadnjega, ali žvekalo (strdnik) in mezgovnik.

Omenjeno naj še bo, da so tudi v Avstraliji zasledili strdonoske.

Najzanimivša med vsemi mravljami je pa ona, ktera se peča s poljedelstvom. Opazoval je prečudno živalico Angličan Linsecom v Teksasu v Ameriki. Kje se misli naseliti mravlja poljedelka, ekoplje si luknjo v zemljo. Krog luknje naredi iz rahle zemlje kegljast nasip, ki je tem višji, čim rajši je tam, kjer se je ugnezčila, povodenj. Okoli nasipa izpuli travo do $\frac{3}{4}$ —1 m. na široko in zrahlja zemljo. Ta „izorani“ pas okoli nasipa je sedaj njeno polje. Tukaj „naseje“ vsako leto proti koncu meseca oktobra neko posebno travo, — „mravljin riž“. Meseca novembra začne setev zeleneti. Če pribode poleg mravljinega riža iz zemlje kako drugo zelje, odgriznejo ga takoj mravlje ter zavlečejo v stran. Ko „žito“ dozori, vzamejo pridni kmetovalci zrno za zrnom rahlo iz klasja ter ga pospravijo v stan. Pleve, ki so se držale zrna, izmečejo pozneje ven. Če jih povodenj iznenadi in jim voda „žito“ zmoči, znosijo ga, kakor hitro je lepo postalo, na površja nasipa, da se ondi posuši. Tista zrnca, ki so bila že cime pognala, izmečejo v kraj, druga pa pospravijo zopet v „žitnice“. V svojem poljedeljskem poslu se ne da mravlja motiti. Ako je živina podrza žito, se takoj preseli.

Pa ne samo tuje mravlje so zanimive, tudi naših domačih mravelj življenje je občudovanja vredno. Kdo bi že ne bil opazoval ter občudoval njihovih umetnih stanov, njihovih potov in stez, njihovih procesij, njih delavnosti in pridonosti! Da iščejo in „molzejo“ mravlje zeliščne uši, smo že omenili; znano je tudi, da imajo v mravljišču razne prijatelje iz vrste kebrov, da rede sužnike, ki jim pomagajo pri delu in še več drugega zanimivega. Manje znano pa bi utegnilo biti, da nekatere mravlje govore, da se razumevajo z glasovi, s posebnim glasovnim „govorom“. To je dokazoval v 31. seji društva „Naturhistorischer Verein der preussischen Rheinlande“ prof. dr. Landois za mravljinjo vrsto mutila, živečo kot gost v čemerljevih gnezdih in za vrsto ponera, ki se naseljuje v majbnih društvih po solčnih brdih in in občutno piči. Govorila (govorilni aparat) se nahajajo v zadkovih obročkih in so se zasledila še pri drugih mravljah, toda glasovi so, izvzemši vrsti mutila in ponera toliko tihi, da je človeško uho ne sliši.

Da vedo mravlje natančno razumljivati se, bodi si z glasovi, bodi si s tipalnicami, kar je navadnije, za to imamo dovolj dokazov. Če se srečata mravlji domorodki in če je ena od teh lačna, druga pa ima naphan želodec, koj postojita, se potipljeta in sita živalica pita lačno. Vrzi na mravljišče kamen tako, da boš zadel nekaj mravel, a je ne preveč ranil ali celo ubil, zapazil boš, da začno naglo teči splašene mravlje po mravljišču in da potipljavajo druge mravlje; potipane živalice store tudi to in v kratkem ti je vse mravljišče razburjeno. Neki gospod, ljubitelj sladčic, imel je v svoji omari shranjen lonec strdi. Mravlje najdejo posodo in marljivo hodijo strd lizat. Mož zapazi goste nebodijih treba in je pomeče večkrat iz lonca ter ga trdneje pokrije. Toda vse nič ne pomaga, mravlje so dohajale kakor poprej. Da bi otel strd prisiljivim sladkosnedežem, priveže na lonec matoz (špagat) in obesi posodo na klin, tičeč sredi stropa njegove sobe. Pa kaj zapazi za nekaj dnij? Cela procesija mravljincev je romala navzgor po steni, taj po stropu do plafondnega klina in potem nayzdol po motozu v strdni lonec! In kako so bile

zasledile mravlje viseč lonec? Najbrž tako, da je nekaj mravelj, ktere so bile ostale v posodi, prišlo domu in te so pokazale sobratom pot do visečega lonca. — Dokaz visoke inteligentnosti in natančnega razumljevanja je tudi tole, na ravno kar navedeni opazek spomenjoče opazovanje, o katerem poroča dr. Gredler v Bozen-u posoč: Eden mojih kolegov je stanoval v hiši, ktera je stala tik domačega vrta. Na okno njegevega stanovanja so dohajale sem iz vrta mravlje. Nekega dne natrosi gostom na okno sphanega sladkorja, kateri jim je bil zelo všeč. Za nekaj dnij pa pobere sladkorove drobtinice v posodico ter jo obesi z nitjo na poprečnik lesenega križa v oknu. Potem vzame nekaj mravelj in jih dene v posodo. Pa kmalu najdejo mravljinici pot iz posode gor po niti, taj po poprečniku in navzdol po okvirju doli na okno. In glej, čez nekaj časa romala je cela procesija po ravno istem tiru k sladkorju, nahajajočem se v viseči posodi. Tako so mravljinici nekaj dni dohajali in odhajali. A nekega jutra zapazi moj kolega, da se je procesija zopet spodaj na oknu ustavila in se od tod vračala domu. Kaj je bilo? Ducat korenjakov nosil je neutrudljivo sladkorjeve krljiče z dna posodice kviško na rob ter je metal tovarišem doli na okno!

Vrtnarji radi in pogosto tožijo, da jim mravlje prerivajo zemljo ter grizejo nežne koreninice rastlinam in da so sploh škodljive v vrtu. Ali so te tožbe opravičene ali ne, ne vem. A preženejo se mravlje lahko, — tako trdijo nekteri —, ako se potrosijo tla, kjer lazijo živalice, s pepelom. Dohod v kako shrambo ali na drevje (na drevju so pa mravlje le koristne) se jim zabrani, če se namaže špranja, skoz ktero hodijo, z degetom (Theer) oziroma če se napravi okoli drevesnega debla palec širok obroček iz ravno iste tvarine. Čisto gotovo se jih pa baje znebiš, ako jih nekaj pobiješ in mrtve živali na mestu, kjer bi rad sitneče odpravil, pustiš. — Toliko to pot o mravljinicah.

— pr —

Kronika

Ijudske učilnice pri D. Mariji v puščavi.

(Nadaljevanje.)

Šolski vrt.

Dne 23. aprila 1881 nastopi nadučitelj Fr. Praprotnik svojo tukajšno službo. Takoj začne premišljevati, bi li bilo mogoče dobiti zemljišče, na katerem bi se napravil šolski vrt. Ovire bile so res velike videti, posebno ker šola nima niti pedi svoje zemlje, kar je močno obžalovati. Pa vkljub temu so se zapreke prav lahko in tako hitro premagale, da se je vrt že v spomladi l. 1882 napraviti zamogel.

Ko se začne ljudem razlagati korist sadjereje, ter dosledno potreba šolsk-vrta, ni bilo enega najti, ki bi bil temu oporekal. Nasprotno so vsi potrebo šolskega vrta pripoznali, ter dejali, da jih samo veseli, ako je učiteljstvo voljno, da mladež tudi v sadjereji poučuje.

V dan 27. sept. 1881 se je pri seji krajnega šolskega sveta tudi v posvetovanje o napravi šolskega vrta na dnevni red postavilo. Soglasno sprejel se je nasvet, da se v napravo šolsk. vrta vzame v najem potrebno zemljišče. Po zapisniku dotične seje se ta ukrep tako-le glasi:

„Krajni šolski svet sklene v napravo drevesnice nad okrajno cesto ležeči Gattijev želiščni vrt na 10 let vzeti v najem, ter Gattiju vsako leto iz krajnega šolsk. zaklada po 8 fl. najemnine plačevati. Tudi se krajni šolski svet obveže skrbeti, da ostane za ta čas plot v istem stanju, v katerem ga je našel, mej tem pa Gatti dovoli, da se sme vrt še za nekoliko m² razširiti. Le ta pogodba mej Gatti-jem in krajnim šolskim svetom, kot zastopnikom šolske občine pred zgoraj določenim časom le takrat preneha, ako sta se obe stranki o tem sporazumeli.

Da bi se troški za prve potrebe lažej poravnali, vložilo je vodstvo šole še posebno prošnjo pri c. kr. štajerski kmetijski družbi za malo podporo v napravo drevesnice. Razun vseh udov kraj. šolsk. sveta, so to prošnjo podpisali tudi nekateri odborniki občin.

Odbor štaj. kmetijske družbe je to vlogo rešil z odlokom dne 12. oktobra 1881 štev. 356 in sicer povoljno, kajti je dovolil 50 fl. podpore v napravo šolskega vrta. Šolska občina pa se je zavezala, da bode najmanj 5 let vrt vzdrževala, za red in snago v njem skrbela ter o porabi denarjev natančnem račun položila.

V jeseni l. 1881 popravil in razširil se je plot, v spomladi 1882 pa se je vrt notrajno uredil in deloma tudi posadil. *)

O koristi šolskega vrta, kakor o nja imenitnosti v bistrenje uma, blaženje srea in ukrepljenje volje mi pač ni treba govoriti, saj ga menda ni, ki bi o tem dvomil. Sadjereja obeta naši deželi mnogo dobička, zato bi bilo želeti, da bi jo ljudski učitelji z vso gorečnostjo gojili, kajti je ta pot skoraj edini in najboljši, po katerem je mogoče sadjerejo prav razširiti in povzdigniti.

Zato pa tudi vse svoje naslednike opominjam in prosim, da nauk o sadjereji v teoriji in praksi prav skrbno goje, ker si bodo s tem nevenljivih zaslug za ljudstvo pridobili. Pravi učitelji naroda si vedno prizadevaj, da ljudstvu, kakor koli, bodi si z besedo, bodi si z dejanjem koristijo. Ljudstvo pa take može mnogo, mnogo let v hvaležnem spominu ohrani!

To sporočim naslednikom sè željo, da bi bila njih srea polna prava in čiste ljubezni do ljudstva in da bi jih ta ljubezen vedno vspehujala k neutrudnemu delovanju v duševno in telesno blaginjo ljudstva. *)

Za šolo posebno zaslužni možje.

Mej možmi, ki so si pri tukajšni šoli posebnih zaslug pridobili, se mora med vsemi drugimi Jožef Korman, posestnik v Ruti imenovati. Že v prejšnji šolski dobi je bil dobrih 25 let šolski ogleda, v noveji pa je bil več let načelnik kraj. šolskega sveta, kar mu je vedno mnogo opravkov nalagalo. Največ truda je pa imel, ko se je l. 1873 stavilo nadstropje na prizemeljsko šolsko izbo.

Primeri tudi moj spis „imenitnost šolskih vrtov v etičnem oziru“, katerega je objavil „Popotnik“ z dne 10. in 25. jan. 1883 štev. 1. in 2.

Slišali smo popred, koliko neprijetnosti so mu pripravljali udje kraj. šolskega sveta, občinski odbori in tudi drugo prebivalstvo, vendar pa on podjetja ni popustil, temveč je možato ostal na svojem mestu, dok ni bila stavba dovršena.

Da bi se mesto lesenih napravile kamenite stopnice v šolski veži, zbiral je prostovoljnih doneskov, ter je tudi toliko nabral, kolikor je bilo treba. Te stopnice so kinč šole in tudi reč, ki skoraj večno trpi. In to je mož storil ob času, ko mu je vse na prste gledalo, ko se je vse upiralo stavljenju nadstropja ko se je on najbolj dolžil, da je kriv stavbe in velikih troškov. To je potrebno opomniti, kajti mislim, da jih je malo, ki bi v takem slučaju prostovoljno še kaj storiti hoteli.

Mnogo je tudi bilo storiti potov v mesto in drugam, katerih mu ni nihče poplačal. Naj toraj ta blagi, šoli posebno prijazen mož živi in ostane v dobrem spominu vseh potomcev!

Ravno tako prijazen šoli je tudi Anton Gassner, sedaj načelnik in šolski ogleda. Prav radovoljno on vse podpira, kar bi zamoglo šoli koristiti. Kjerkoli gre za pospeh šole, je on prva in najzanesljivejša pomoč.

Obče pa moramo pripoznati, da je prebivalstvo sploh šoli jako prijazno in naklonjeno.

Veselice šoli v korist priredjene.

Dne 17. febr. 1878 priredila se je v prostorih Antona Gassner veselica s tombolo, katere se je prav zdatno število ljudi udeležilo. Čisti dohodek znašal je 90 fl. av. v. Za ta denar nakupilo se je mnogo obleke, katera se je dne 7. marca t. l. med otroke razdelila.

Dne 29. febr. 1879 napravil se je pri Gassnerju ples, katerega čisti dohodek je znašal 80 fl.

Tudi ta denar se je v nakup obleke za uboge šolske otroke porabil.

Enaka veselica priredila se je tudi o pustnem času l. 1880 v „Praprotnik-ovi gostilnici“ pri sv. Lovrencu. Čisti dohodek znašal je 12 fl.

Dne 12. febr. 1882 priredil se je v podporo ubogih otrok ples pri Gassnerju. Po odbitih troških za godbo in svečavo ostalo je še 15 fl., kateri so se v nakup obuvala porabili.

Dobrotniki šole.

Sprva naj omenimo vseh onih prijateljev šole, po katerih trudu so se zgoraj imenovane veselice v korist šole priredile. Izmed teh imenujemo železniškega šefa J. Schnirdreher-ja in njegovega naslednika J. Kunart-a. Pa tudi vsem radodarnim gostom, kateri so se veselie udeležili ter radovoljno svoje doneske v dober namen podarili, se tukaj presrečna zahvala izreka.

C. kr. družba južne železnice podarila je 1872 l. tukajšnji šoli 50 fl. a. v. v nakup potrebnih učil.

C. kr. štajerska kmetijska družba prihitela je šolski občini na pomoč ko se je l. 1881. napravil šolski vrt, podarivša ji 50 fl. a. v.

Šolski obredi.

Šolsko leto se konča in začne sè slovesno sv. mešo. K šolarski meši prihajajo učenci v poletnem času po enkrat na teden.

Rojstni dan Njih Veličanstva cesarja obhaja se sè slovesno sveto mašo, katere se vsi učenci udeležé,

Zakramente sv. pokore in obhajila prejemajo učenci po 4krat na leto. K prvemu sv. obhajilu pa se navadno vsako drugo leto na belo nedeljo peljejo.

Ob koncu vsakega polletja razdelé se šolska naznanila, iz katerih stariši izvedó, kako se otroci učé.

Javne skušnje se redkokedaj obhajajo; isto tako so tudi šolske skušnje skoraj čisto prenehale.

Navadno se šolsko leto sklene v nazočnosti nekaterih udov kraj. šolsk. sveta, kakor načelnika, šolskega ogleda in drugih.

Svečanost dne 24. aprila 1879.

Ob 8. uri v jutro podali so se učenci v cerkev k slovesni sv. maši. Navzočni so bili tudi udje kraj. šolskega sveta in mnogo drugih ljudi. Pri maši pela se je cesarska, ob koncu pa zahvalna pesem.

Po minolem opravilu v cerkvi pogostili so se otroci s kruhom in vinom.

Dné 9. jul. tist. l. dobilo je šolsko vodstvo od okr. šolsk. sveta pismo, ki se tako-le glasi:

O priliki, ko se je obhajala srebrna gostija Njih Veličanstev cesarja in cesarice, trudili so se učitelji in učenci, da bi ta dan prav slovesno in patriotično obhajali. Njih Veličanstvo je račilo mnogobrojna znamenja odkritosrčne ljubezni in zveste udanosti na znanje vzeti.

To se šolskemu vodstvu po ukazu naučnega ministerstva z dné 2. maja 1879 l. števil. 6531 javi s pristavkom, da isto v ondašnjih krogih dalje naznani.

Svečanost dne 10. maja 1881.

Svečanost, katera se je priredila v dan poroke cesarjeviča Rudolfa s kraljevo princezino Štefanijo, nam v Mariboru izhajajoči „Slov. Gospodar“ takole opisuje:

Cesarjevičevo poroko smo v kljub neugodnemu vremenu tudi pri nas prav dostojno obhajali. Po slovesnej sv. meši, pri katerej je izvanredno število župljanov prosilo za srečo novoporočencev, podali so se šolarji v prostore g. šolsk. načelnika Antona Gassner, kjer so se s kruhom, vinom in pivom zadostno pogostili. Ko so se nazaj v šolo povrnili, razdelila se je med nje slavnostna knjižica „Cesarjevič Rudolf“, župnik J. Sorglehner pa je mladino obdaroval s premnogimi drobnostmi, s katerimi ji je mnogo nedolžnega veselja napravil. Pred jako zelo okinčanimi cesarskimi podobami se je še enkrat zapela cesarska pesem, na kar se je svečanost sè „živijo!“ klici na preuzvišena poročenca in nju presvitle stariše končala.

Očitno zahvalo izrekamo državnemu poslancu baronu Goedel-nu, ki je tukajšni šoli poslal več knjižic „Cesarjevič Rudolf“ in 5 fl. v gotovih denarjih.

Pripoznanje.

1. Visoko e. kr. ministerstvo za poljedelstvo je z odpisom z dné 12. avg. 1881 štev. 9286/1007 e. kr. namestniji v Gradeu naročilo, da po nasvetu odbora kmetijske družbe štajerske nadučitelju pri D. Mariji v puščavi Franeu Praprotnik za nja občé koristno delovanje na polju kmetijstva, zlasti sadjereje izreče posebno pripoznanje. Le-to pripoznanje se je z dekretom z dné 20. oktobra 1881 l. dotičniku naznanilo.

2. Z odpisom z dné 13. avg. 1882 l. naročilo je slavno ministerstvo za poljedelstvo, da se nadučitelju pri D. Mariji v puščavi podeli 40 fl. kot darilo za nja marljivo pospeševanje kmetijskega pouka občé in sadjereje posebe. (Dalje sledi.)

Dopisi.

Iz Šmarije pri Jelsah. Naše učiteljsko društvo, ki je začelo svoje delovanje 1. novembra 1873. l. je 7. avg. t. l. obhajalo spomenico svojega desetletnega obstanka. Ob 10. uri je bila sv. meša, katero je bral vrli prijatelj učiteljstva, č. g. Aškerc. Pri meši smo učitelji peli. Potem smo se podali v šolo, kjer je bilo zborovanje. Pred zborovanjem se je zapela „Učiteljska“, katero nam je slavnoznani pesnik Gorazd nalašč za ta dan zložil. Pesem je vglasbena za moški zbor se spremljevanjem orkestra in je za učiteljske svečanosti kaj primerna. Jaz Vam jo pošljem v prilogi s prošnje, da jo na primernem mestu Vašega lista priobčite.*) Zborovanje je začel predsednik Jurkovič s pozdravom in primernim svečanostnim govorom, v katerem nam je podal prav zanimivo zgodovino našega društva. Kakor rečeno, ustanovilo se je društvo l. 1873, ter je imelo od začetka samo osem udov. Vkljub temu je dokaj marljivo delovalo. Predsednik je bil društvu nadučitelj Jurkovič devet let, učitelj Blenk pa eno leto. Ker so lansko leto tudi učitelji rogačkega okraja k društvu pristopili, so se spremenila njegova pravila tako, da sme društvo tudi v rogačkem okraju zborovati. Spremenilo se je pa tudi njegovo ime in se društvo odslej imenuje: „Šmarijsko-rogačko učiteljsko društvo.“ Zdaj ima društvo 26 rednih udov. V pretečenih 10 letih se je zborovalo največkrat v Šmariji, po enkrat: na Sladki gori, pri sv. Petru v Lembergu in na Ponikvi in letos dvakrat na Slatini. Dokaj zanimive tvarine se je pri društvu razpravljalo in vsakter izmed nas je danes radostno obstal, da so mu bila društvena zborovanja pri njegovej izomiki v veliko korist. Društvo nam je pa tudi pripomoglo k slogi, katere smo pred nekaj leti še preveč pogrešali. A danes smo vsi enega duha, ene misli! Koncem svojega govora želi predsednik, naj še društvo mnogo desetletnic dočaka, ter se spominja dobrot, katere smo učitelji iz rok našega presvitlega cesarja prejeli. Gromoviti „Slava Fran-Josipu je zadušil njegove zadnje besede. Po končanem govoru smo zapeli cesarsko pesen. — Potem še prečita predsednik vže imenovano pesen: „Učiteljsko“ in se naprosi vrlému pesniku za to izreči zahvalo društva. Druga točka vzporeda je bil govor učitelja Vezjaka od sv. Križa pri Slatini „o razredovanju učencev“. Govornik je svojo nalogo prav dobro izvršil, za kar mu predsednik hvalo društva izreča. Po končanem zborovanju smo imeli skupni obed pri Pušniku, kjer se nam je mej razveseljevanjem s petjem, napitnicami i. t. d. dokaj vrlih Šmarijčanov pridružilo. Ta dan si je društvo pridobile tudi več podpornih udov. Prihodnje zborovanje bude 6. novembra v Šmariji.

*) Hvala lepa! Pesem priobčimo na prvi strani.

Novice in razne stvari.

[Šolstvo v severoamerikanskih Zjedinjenih državah.] Iz poslednjega letnega poročila komisije za narodno izobraženje se razvidi, da je šolstvo v Zjedinjenih državah jako napredovalo. V vseh državah se je poučevalo svobodno in brezplačno, tako da je pouk bil dostopen vsem. Ameriške šole so ločene od cerkve, šolstvo vsake države je podrejeno državnemu šolskemu superintendentu; nekaj šolskih okrajev upravlja superintendent sam, druge pa šolski svei, katere voli narod. Sestav učiteljev se je mnogo zboljšal vsled velikega števila učiteljskih in semenišč. V Zjedinjenih državah je 250 učiteljskih s 1500 učitelji. Poučujejo se v njih sledeči predmeti: samostojno spisje, zgodovina, slovstvo, zemljepis, praktična pedagogika, retorika, elementarni nauk iz geologije, botanike, kemije, fizike, fizjologije, aritmetike, geometrije, risanja, muzike in deloma nemški ter francoski jezik. Učitelji, ki se izobražijo v teh šolah, dobé spričevala da smejo začeti svoje delo. V Zjedinjenih državah je 30.000 ljudskih učiteljev, mej katerimi je $\frac{5}{8}$ ženskih. Srednja plača učiteljev znaša 50 dolarjev na mesec, učiteljice pa 30 dolarjev, v mestih pa znaša 750—2500 dolarjev plača učiteljev in 650—1500 dolarjev plača učiteljic na leto. Mestne šole imajo skoraj povsod po 8 razredov. Na žensko izobraženje se v Zjedinjenih državah ravno tako gleda, kakor na moško. Večina učnih močij na ljudskih šolah, je kakor smo že omenili ženskih in 230 je šol za višjo žensko izobraženje z 2230 učitelji in učiteljicami. Vseučilišča, kolegije in akademije so z malimi izjemami dostopne ženskam. Na jugu se zlasti mej barvastim plemenom opazuje velik napredek. To pleme ima dozdej že 47 normalnih šol za izobraženje učiteljev in učiteljic in 17.816 ljudskih šol. Poleg tega pa ima barvasto pleme na jugu: 24 inštitutov, 17 vseučilišč in kolegij, 22 bogoslovskih šol, 3 pravoznanske šole, 2 medicinski šoli in 2 zavoda za slepe in gluhoneme.

[Poslopje za učiteljsko pripravnico v Ljubljani], katero je glede zidovja skoro popolnem dogotovljeno, se znotraj pridno prireja po mizarjih, ključarjih, malarjih, pleskarjih itd. Konec septembra bode popolnem dogotovljeno in 4. oktobra na cesarjev god, se bode moška in ženska pripravnica preselila v nove prostore. Otvorenje se bode vršilo slovesno.

[Ribojede rastline.] Da rastejo po svetu žužkojede rastline je obče znano. Da se pa nahajajo tudi ribojede rastline ob vodah, je najnovejša iznajdba G. E. Simmsa v Oksfortu. Ta naravoslovec je dalje časa opazoval najbolj razširjene povodne rastline in zapazil, da je jedna vrsta teh rastlin, *utricularia vulgaris* (mehurjeva past, Blasenfalle) lahko tudi izležene mlade ribice ujame in umori. Postavil je v posodo s plavajočimi mladimi ribicami napolnjeno jedno samo mehurjevo past (*utricularia*) in ta je v šestih urah ujela v svojo past in pomorila več nego dvajset ribic.

[Reorganizacija šolskih zakonov v Galiciji.] „Głos Nauczycielski“, ki 2. leto v Kolomyji izhaja že od početka svojega izhajanja marno zbira material k reorganizaciji šolskih zakonov, govoreč o močno turobnih gmočnih razmerah gališkega učiteljstva, k čemur predlaga načrt, naj bi se sklical shod, na katerem bi se izvolila deputacija, ki bi imela podati v tej zadevi cesarju posebni memorandum. „Szkoła“ se sicer takemu postopanju protivi, vendar pa se je ustanovil v Kolomyji komité, ki se potruji sklicati dotični učiteljski shod. Kakšen bo uspeh njega delovanja, pokaže bodočnost.

[Indijanska povest o pričetku človeške kožobarve]. Pleme Seminolov ohranilo si je naslednjo zanimivo povedko o prednostih prvega bellega človeka: Ko je veliki duh vtvaril zemljo, vtvaril je ob enem troje belih ljudi. Peljal jih je k malej yodi, da bi se umili; prvi, ki je ubogal, bil je po kopelji mnogo čistejši, čednejši in belejši od svojih bratov. Drugi je skočil po

malem odlašanju v vodo; a ker je bila voda že skaljena, je bil, ko je iz nje prišel, žolto pobarvan. Tretjemu se je pripetilo še slabejše; ko je stopil iz vode, ki je bila že kakor blato, bil je ves črn. Na to je položil veliki duh pred te ljudi tri vozle in iz sočutja k črnemu, prepustil mu prvi izbor. Ta je izbral po skrbnem preiskovanju najtežji vozle. Žolto pobarvani izbral je nekoliko lagljejšega in belemu je ostal najlahkejši. Ko so pak radovedni odpirali vozle, našel je črni v svojem sekuro, lopato, pilo in drugo ročno orodje; drugi je našel v svojem vozlu vojaško in ribarsko orožje, a beli pak konečno tinto, papir in peró — pripomočke mislečega duha in civilizacije.

[Zahvala.] P. n. gospod Fran Hauptman, profesor na izobraževališču za učiteljice v Gradcu je naši šolski biblioteki troje podučljivih bukev od Slov. Matice, med temi izvrstni spomenik o ŠESTSTOLETNICI začetka Habsburške vlade na Slovenskem blagodušno podaril, zakar mu tukaj javno zahvalo izreče

Voditeljstvo šole sv. Jurja na Pesnici, 4. sept. 1884.

Jož. Druzovič, vodja.

Oznanilo.

Vsem č. g. učiteljem, organistom in šol. pripravnikom se naznanja, da je I. zvezek „Cerkveni orglavec na deželi“ tiskan. Obsega sledeče napeve: za nedelje in praznike I—VII. (Haydnova, J. Miklošičeva in G. Tribnikova meša, 21 nap. „Pred Bogom poklekimo“) za advent, Božič, sv. 3 kralje, post, Veliko noč, križev teden, vnebohod Gospodov, Binkošti, presv. Trojico, Telovo, presv. Jezusovo Srce, sv. Jožef, sv. Alojzij, sv. ap. Peter in Pavl, Ciril in Metod, sv. Ana, vsi svetniki. Velja I. zvezek 2 fl. Dobiva se pri izdajatelju in založniku Karolu Tribniku, kaplan na Teharjih, pošta: Štore.

Podučiteljska služba

se pri dvorazredni ljudski šoli na Zidanem mostu z dohodki po II. plačilnem razredu in s prostim stanovanjem sprihodnim zimskim šolskim tečajem umešča.

Prošnje naj se do dne 25. septembra 1884 pošljejo krajnemu šolskemu svetu na Zidanem mostu.

Okrajni šolski svet v Laškem, dne 30. avgusta 1884.

Za predsednika: **Ambrožič, s. r.**

IVAN LEON

v Mariboru

priporoča slavnim uradom in p. n. občinstvu svojo izvrstno vredjeno

tiskarno

v izdelavo vsakovrstnih tiskovin po najnižji ceni. Na dalje priporoča slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svetom svojo veliko zalogo vsakovrstnih tiskovin za šolsko in administrativno potrebo v slovenskem in nemškem jeziku.

☛ Zaloga Prettenhoferjevih pisank i risank ☛

Tudi se pri njem dobé razne pisalne in risalne priprave po najnižji ceni, mej drugim

100 komadov pisank vsakovrstne liniature	1 fl. 40 k.
100 „ risank broj 00, 1, 2	2 „ 85 „
500 pol sat. papirja po	2 „ 60 „
500 pol po	1 „ 80 „

Na dalje je pri njemu izišel in se dobi (po 3 kr. pola)

Službeni razkazek (Dienstes-Tablelle)

po naredbi c. kr. dežel. šolsk. sveta dne 31. marca 1881 št. 1868.

Z odličnim spoštovanjem

I. Leon.